

4. WIELKA EMIGRACJA – NOTATKA

1. Wielka Emigracja

- a) po powstaniu listopadowym na skutek represji wyjechało około 50 tys. żołnierzy do Prus i Austrii gdzie zostali internowani. Władze tych krajów zmuszały Polaków do powrotu do Królestwa Polskiego, w którym car ogłosił amnestię 1.11.1831 r. Ci którzy nie chcieli wrócić osadzono w twierdzach w Gdańsku, Piławie czy Grudziądzu. Zostali z nich zwolnieni w latach 1833 – 34.
- b) na Zachód Europy wyemigrowało, uchodząc przed represjami, około 10 000 Polaków – uczestników powstania, członków Rządu Narodowego i sejmu. Znaczną część emigracji stanowili oficerowie wojska polskiego. Emigracja ta została **nazwana wielką** nie tylko ze względu na swą liczebność ale także ze względu na to, że objęła ona wybitnych przedstawicieli polskiego społeczeństwa. W olbrzymiej większości była to inteligencja, oficerowie, politycy, artyści, literaci, uczeni, $\frac{3}{4}$ z niej miało szlacheckie pochodzenie.
- c) początkowo zostali oni przyjęci entuzjastycznie przez ludność krajów zachodnich jako obrońców wolności, bohaterów, którzy strzegli Belgii i Francję przed rosyjską interwencją. Emigranci osiedlali się głównie we Francji, rzadziej w Szwajcarii, Anglii i Belgii, Hiszpanii czy USA. We Francji polskich oficerów najpierw osiedlono w kilkudziesięciu „zakładach”(zbiorowe kwatery dla wygnańców), a później rozproszono po prowincji by nie stanowili zagrożenia. Utrudniano im osiedlanie się w Paryżu. Większość asymilowała się, zdobywała zawody, zawierała związki małżeńskie. Część jednak nie chciała się asymilować i poświęciła się życiu politycznemu.

2. Próby zjednoczenia emigracji polskiej:

- początkowo powstał **Komitet Tymczasowy Emigracji w Paryżu** (przedstawiciele obozu kaliskiego). Następnie przedstawiciele Towarzystwa Patriotycznego utworzyli Komitet Narodowy Polski.
- W 1832 r. powołano **Komitet Emigracji Polskiej**, na czele którego stanął generał Dwernicki. Nie działał jednak długo.
- W 1834 r. powołano organizację Młoda Polska (Lelewel)
- W 1836 r. gen. Dwernicki podjął próbę zjednoczenia działaczy emigracyjnych powołując **Konfederację Narodu Polskiego**. Do Konfederacji przystąpiła Młoda Polska. Jednakże jej członkowie zostali wydaleny z Francji.
- W 1837 r. rozpoczęło działalność **Zjednoczenie Emigracji Polskiej**. Poszczególne ugrupowania rywalizowały między sobą o przywództwo nad Emigracją. Emigracja ta nie potrafiła się zjednoczyć i nie chciała uznać dawnych autorytetów.
- W połowie lat 30-ych wykrystalizowały się cztery obozy polityczne Wielkiej Emigracji.

3. Obozy polityczne Wielkiej Emigracji – tabela

Nazwa obozu	Przywódcy	Skład społeczny	Program
Hotel Lambert Paryż	książę Adam Jerzy Czartoryski	ziemiaństwo, wyżsi oficerowie.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zniesienie pańszczyzny i stopniowe uwłaszczenie, ▪ równouprawnienie bogatego mieszczaństwa ze szlachtą, ▪ odzyskanie niepodległej Polski na drodze dyplomatycznej lub wskutek interwencji Anglii i Francji. Proponowano utworzenie legionu polskiego we Francji. Miało to na celu utrzymanie emigrantów pod bronią, spodziewając się wybuchu wojny europejskiej. Liczono się również z możliwością powstania zbrojnego by odzyskać niepodległość; dążenie do interwencji militarnej Francji i Anglii w związku z naruszeniem przez Rosję zasady równowagi europejskiej. ▪ odrodzenie Polski w granicach przedrozbiorowych choć za punkt wyjścia przyszłej Polski uznano Królestwo Polskie i jego konstytucję z 1815 r. Przyszła Polska miała być monarchią konstytucyjną, w której prawa polityczne miały zależeć od cenzusu majątkowego.
Komitet Narodowy Polski (KNP) 1831 inaczej Komitet Lelewelowski	Joachim Lelewel	średnia szlachta, inteligencja. Inaczej szlacheccy rewolucjoniści	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konieczność zniesienia pańszczyzny za odszkodowaniem – zdawano sobie sprawę z konieczności reform, nie chciano jednak zniechęcać do nich szlachty. Uważano, że można osiągnąć dobrowolne przymierze szlachty i chłopów; ▪ odzyskanie niepodległego państwa polskiego dzięki współpracy z rewolucjonistami europejskimi, szczególnie z międzynarodowym węglarstwem. Lelewel głosił hasło „Za naszą i waszą wolność” – dążył do sprzymierzenia się z ludami nie z rządami. Chciano skorzystać z ogólnoeuropejskich wystąpień i doprowadzić do wybuchu powstania narodowego na ziemiach polskich, które doprowadziłoby do odzyskania niepodległości. Przyszła Polska miała być republiką. ▪ Komitet Narodowy Polski został rozwiązany w 1832 r. gdyż część jego członków wzięła udział w wystąpieniach węglarzy w Paryżu i w Lyonie. Lelewel zaś został uznany za <i>persona non grata</i> i wydalony z Francji. Osiedlił się w Belgii.
Towarzystwo Demokratyczne Polskie (TDP) 1830 Paryż	Jan Nepomucen Janowski Wiktor Heltman Tadeusz	inteligencja i drobna szlachta. Inaczej szlacheccy demokraci.	<p>Początkowo w 1832 r. ogłosili tzw. Mały Manifest, na który duży wpływ miał Tadeusz Krępowiecki. W Manifeście:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ potępiono szlacheckich przywódców powstania listopadowego, oskarżając ich o jego klęskę,

	Krępowiecki		<ul style="list-style-type: none"> ▪ domagano się zniesienia systemu stanowego, ▪ proponowano zniesienie poddaństwa osobistego chłopów i ich uwłaszczenia ▪ nawoływano do rewolucji społecznej. <p>Był to program bardzo radykalny (lewicowy).</p> <p>W 1836 r. ogłoszono nowy program – był to tzw. Wielki Manifest lub Manifest Poitierski.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Polska musi własnymi siłami wywalczyć sobie niepodległość i nie liczyć na pomoc z zewnątrz. Jednym słowem przyszła Polska odrodzi się wskutek powstania ogólnonarodowego, w którym powinno wziąć udział całe społeczeństwo zgodnie z hasłem „<i>Wszystko dla ludu, wszystko przez lud</i>”; ▪ wszyscy obywatele są wolni i równi - należy więc znieść uprzywilejowanie ze względu na pochodzenie społeczne. Mimo, że tego nie wspomniano przyszła Polska miała być republiką; ▪ przeprowadzenie uwłaszczenia chłopów bez odszkodowania; uwłaszczenie miało jednak objąć tylko tych chłopów, którzy już dzierżawili ziemię (chłopów posiadaczy). Chciano w ten sposób przyciągnąć chłopów do planowanego powstania; ▪ pozostawienie własności szlacheckiej = folwarków; ▪ wszystkie urzędy powinny być obieralne; <p>Był to program bardziej umiarkowany.</p>
<p>Gromady Ludu Polskiego Anglia 1835 - 1846 Gromada Grudziąź w Portsmouth,</p> <p>Gromada Humań na Wyspie Jersey i</p> <p>Gromada Praga w Londynie.</p>	Stanisław Worcell Zenon Świętosławski, Tadeusz Krępowiecki.	szeregowi żołnierze i podoficerowie deportowani z twierdz pruskich: Grudziądz, Kwidzyń i Gdańsk .	<p>Program – był bardzo radykalny. Głoszono:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ oddanie całej władzy w ręce ludu ▪ zlikwidowanie podziału stanowego i szlachty jako stanu ▪ zniesienie prywatnej własności folwarcznej, właścicielem ziemi jest lud, który powinien ją nadawać w dożywotnie użytkowanie ▪ chciano by przyszła Polska była republiką ▪ chciano uspołecznic całą własność – hasła utopijnego socjalizmu

4. Mniejsze ośrodki życia emigracyjnego

- a) **polskie węglarstwo** – w 1832 r. radykalni wojskowi sprzymierzyli się z europejskimi rewolucjonistami powołali **Namiot Polski** podległy Najwyższemu Namiotowi Powszechnemu. Planowali ogólnoeuropejską rewolucję. Ich działalność zakończyła się klęską.
- b) W 1834 r. powołano organizację **Młoda Polska**, która współpracowała z Młodą Europą. Wraz z innymi rewolucjonistami chcieli obalić monarchie i wprowadzić republiki. Organizacja ta działała do 1836 r.
- c) **Zjednoczenie Emigracji Polskiej (ZEP)** organizacja powołana przez Joachima Lelewela w 1837 r. w Belgii. Jej celem było zjednoczenie emigracji polskiej, jednakże nigdy jej się to nie udało.

5. Kultura polska na emigracji

- a) głównym ośrodkiem polskiego życia kulturalnego na emigracji był Paryż. Działała tam m.in. Księgarnia Polska, Towarzystwo Literackie Polskie, Biblioteka Polska, Towarzystwo Pomocy Naukowej, Szkoła Narodowa Polska (liceum), Dom św. Kazimierza (schronisko i hospicjum dla ubogich emigrantów).
- b) twórcy emigracyjni: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Fryderyk Chopin, Cyprian Kamil Norwid,
- c) autorzy polityczni – Joachim Lelewel, Maurycy Mochnacki, Ludwik Mierosławski

6. Emigracja po Wiosnie Ludów (po 1849 r.)

- a) po upadku Wiosny Ludów polscy uchodźcy udali się do Turcji i do USA (m.in. Cyprian Kamil Norwid)
- b) **wojna krymska 1853 – 1856** przyniosła nadzieję na walkę o wolność lub polepszenie losu Polaków – Francja, Wielka Brytania i Turcja walczyły przeciwko Rosji

- Książę Czartoryski został uznany za reprezentanta Polaków, którzy chcieli walczyć przeciwko Rosji.
- W Turcji utworzono dwa oddziały polskie:
 - „kozacy otomańscy” dowodzeni przez gen. Michała Czajkowskiego (przeszedł na islam, znany jako Sadyk Pasza),
 - Dywizja Kozaków Sułtańskich dowodzona przez gen. Władysława ZamoyskiegoŁącznie około 2700 osób.
- Oddziały polskie nie odegrały większej roli.
- Na konferencji pokojowej w Paryżu nie poruszano sprawy polskiej.